

Fattigdom er en av de viktigste truslene mot menneskerettighetene. KrF mener at alle deler av norsk politikk må bidra samstemt til å bekjempe fattigdom og til å oppfylle menneskerettighetene internasjonalt. Bistand kan gi effektive bidrag, men har liten betydning dersom politikken vi fører på andre områder virker i motsatt retning. KrF vil derfor ha en jevnlig offentlig gjennomgang av alle politikkområder med betydning for utvikling og sørge for at norsk politikk ikke står i motsetning til utviklingslandenes interesser og respekten for menneskerettighetene. Der norske egeninteresser skulle stå i motstrid til dette målet, må disse interessene vike.

Skal ekstrem fattigdom overvinnes på varig basis, må verdiskapingen økes, fordelingen av godene bli mer rettferdig og demokratiet og menneskerettighetene styrkes. Utviklingseffekten av norsk politikk blir størst når det som gjøres på ulike politikkområder – som utvikling, menneskerettigheter, handel, investeringer og sikkerhet – er godt samstemt og ikke i innbyrdes konflikt.

Det er et hovedmål for utviklingspolitikken å bidra til økonomisk og sosial utvikling internasjonalt, slik at medmennesker – i alle land – frigjøres fra nød og absolutt fattigdom. Katastrofebistand, humanitær nødhjelp og mer langsiktig bistand til utvikling har dette som et felles mål. For å bli internasjonalt godkjent som offentlig utviklingsbistand (ODA) kreves det at hovedmålet for innsatsen er økonomisk og sosial utvikling.

Norsk utviklingspolitikk skal være rettighetsbasert. Nær alle verdens land har ratifisert FNs to grunnleggende konvensjoner om menneskerettighetene. Statene er derved forpliktet til å beskytte både de politiske og sivile rettigheter som hver enkelt har, og deres økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Norge må bidra aktivt til at rettighetene etterleveres i praksis. KrF vil også styrke innsatsen for trosfrihet, en rettighet som for ofte er kommet i skyggen – særlig i land med autoritære regimer. Arbeidstakeres rettigheter må også beskyttes bedre i mange land.

Selv om de fleste av verdens fattige land har forpliktet seg på menneskerettighetene, makter ikke myndighetene å sørge for at de oppfylles i praksis. Gjennom aktiv menneskerettspolitik kan myndighetenes ansvar klargjøres, og befolkningen kan mer kraftfullt holde dem ansvarlig. Gjennom demokratiarbeidet kan vi bidra til bedre styresett, mer åpenhet og mindre korrupsjon. Gjennom utviklingspolitikken kan vi bidra til at både folk og myndigheter får økonomiske ressurser nok til å sikre bedre levekår og tilgang til grunnleggende tjenester.

KrF vil

- at regjeringen jevnlig rapporterer til Stortinget om konsekvenser av norsk politikk for utviklingslandene og ivaretagelse av menneskerettighetene. Rapportene skal også inneholde uavhengige eksterne vurderinger.
- at alle forslag fra regjeringen til Stortinget med betydelige virkninger for utviklingsland må inneholde en vurdering av disse konsekvensene.
- ratifisere tilleggsprotokollen til Barnekonvensjonen som gir en internasjonal klagerett ved brudd på disse rettighetene.
- legge frem en ny strategi for hvordan Norge systematisk kan arbeide for å styrke barns rettigheter internasjonalt gjennom FN og i samarbeid med enkeltland.
- at Norge skal gå foran for å fremme menneskerettigheter for LHBT-personer internasjonalt.
- styrke evaluering og forskning om utviklingsspørsmål for å sikre mer effektiv bruk av bistandsmidlene og bedre kunnskap om virkningene.
- styrke den institusjonelle kapasiteten hos FNs høykommissær for menneskerettigheter og FNs menneskerettighetsråd, samt arbeide for at de som velges til rådet reelt oppfyller kvalitetskriteriene.
- gi høyere prioritet til arbeid for ytrings- og trosfrihet internasjonalt og forsterke Norges arbeid for minoriteters rettigheter.

- at de ulike departementenes arbeid som påvirker utviklingslandene må koordineres ved en egen organisatorisk enhet innen Utenriksdepartementet eller ved Statsministerens kontor.
- ha et regjeringsoppnevnt råd bestående av representanter for blant annet næringslivet, forskning og det sivile samfunn for å sikre en bred debatt rundt samstemt utvikling, slik som foreslått av samstemthetsutvalget.

Vårt ansvar for å bidra

Gjennom utviklings samarbeidet må Norge legge stor vekt på å styrke:

- Næringsutvikling og økonomisk vekst.
- Myndighetenes evne og mulighet til å fremme verdiskaping, sørge for trygge levekår og mer rettferdig fordeling, ivareta menneskerettighetene og levere grunnleggende tjenester til befolkningen.
- Befolkningens mulighet til å holde myndighetene ansvarlige.

Næringsutvikling i fattige land

Økt handel er en av de viktigste måtene å skape økonomisk utvikling i fattige land. Det er derfor viktig at de fattige landene integreres bedre i verdensøkonomien, og at de lokale og regionale markedene utvikles. En del av utviklingslandenes varer stenges i dag systematisk ute fra markedene i rike land gjennom tollmurer, kvoter og subsidier. Samtidig nektes utviklingsland å beskytte sine egne markeder, og de utsettes for dumping av subsidierte varer fra rike land. KrF mener Norge må ta en lederrolle i arbeidet med å få på plass en ny handelsavtale i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) som sikrer rettferdige handelsvilkår, i tråd med anbefalinger fra FN og FAO¹. KrF mener det vil være mulig å oppnå en avtale som ivaretar u-lands interesser, samtidig som vi kan opprettholde et bærekraftig landbruk i Norge. I påvente av en ny avtale i WTO bør Norge gå foran gjennom å gi flere fattige land tollfritak og stimulere til at import av landbruksvarer fra EU erstattes med import fra fattige land. All dumping av norske landbruksvarer i utlandet må stanses. KrF vil øke bistanden til arbeid med å muliggjøre eksport fra fattige til rike land (aid for trade).

Norske myndigheter må legge til rette for at flere norske selskaper skal investere i fattige land. Norfund har allerede vist gode resultater av slike investeringer. Statens pensjonsfond utland (SPU, «Oljefondet») har muligheten til både å sikre god avkastning og å bidra til utvikling gjennom å investere i utviklingsland. Alle investeringer må underlegges strenge etiske retningslinjer som sikrer at disse ikke bidrar til brudd på menneskerettighetene eller miljøødeleggelse. Staten må bruke sin eiermakt for å sørge for at slike retningslinjer også gjelder for norske selskaper der staten sitter med eierandeler. Norske myndigheter må sammen med næringslivets organisasjoner utrede muligheten for å innføre standarder om utbetaling av lønn det er mulig å leve av til arbeidere hos underleverandører i Sør.

Store deler av verdens fattigste lever av landbruk. Bistand til mer effektiv landbruksdrift kan bidra både til økonomisk vekst gjennom handel og til direkte å ivareta retten til mat for både selvbergingsbønder og øvrig befolkning. Matbehovet i verden øker, og produksjonsøkningen må komme i Sør. Klimaendringer forsterker behovet for å modernisere landbruket for å redusere risikoen for matmangel og sult.

Bistand til bedre infrastruktur, ansvarlig naturforvaltning og fornybar energi er viktige nøkler til bærekraftig økonomisk vekst. KrF er positive til «Energi+»-initiativet som søker å bidra til energitilgang for alle samtidig som CO₂-utslipp reduseres. Å stimulere til at private midler bidrar til økte investeringer i denne sektoren er positivt.

¹ FAO, Food and Agriculture Organization of the United Nations

KrF vil

- arbeide for en avtale i WTO som gir de fattigste landene tilgang til rike lands markeder, samtidig som at disse gis bedre mulighet til å beskytte sine markeder dersom de har behov for det.
- gi flere lavinntektsland tollfritak.
- sette av minst 20 milliarder av Statens pensjonsfond utland til investeringer i fattige land. På sikt bør minst én prosent av fondet settes av til dette (per 2012 utgjør dette cirka 38 milliarder). Dette skal ikke regnes som bistand, men komme i tillegg til det fastsatte bistandsmålet.
- innføre forpliktende etiske retningslinjer for alle norske investeringer i aksjer og obligasjoner i utlandet, og underlegge statsobligasjoner retningslinjer for ansvarlig utlån.
- stille krav om at norske bedrifter offentliggjør sine leverandørlistene, slik at forbrukerne kan holde dem ansvarlige for hvordan de følger opp sitt samfunnsansvar.
- øke bistanden til utvikling av bærekraftig og konkurransedyktig landbruksproduksjon samt klimatilpasning av landbruk i utviklingsland.

Styrke myndighetenes evne til å ivareta menneskerettighetene

For å bekjempe fattigdom og oppfylle menneskerettighetene, må de økte ressursene som følge av økonomisk vekst også fordeles på en rettferdig måte.

Den første forutsetningen for at dette skal være mulig, er at myndighetene er i stand til å sikre seg skatteinntekter. Enorme summer flyttes i dag ut av u-land for å unngå beskatning. En viktig kilde til dette er at multinasjonale selskaper oppgir lave inntekter i land med høye skatter og flytter inntektene til skatteparadis. KrF vil innføre krav om land-for-land-rapportering som forplikter selskaper til å oppgi nødvendig informasjon for å avgjøre hvor mye skatt som skal betales i hvert enkelt land. Norge bør arbeide for tilsvarende krav internasjonalt og ta initiativ til å få på plass en internasjonal konvensjon for åpenhet som hindrer skadelig bruk av skatteparadis.

KrF vil styrke og videreutvikle «Skatt for utvikling»-programmet som hjelper samarbeidsland med å bygge opp mer effektive skattesystemer, og «Olje for utvikling»-programmet som gir teknisk hjelp til å utnytte og sikre eierskap til inntektene fra oljeutvinning. KrF vil også innføre et «Fisk for utvikling»-program som på tilsvarende måte kan bistå utviklingsland med å sikre bærekraftige inntekter fra fiskeriforvaltningen. Norge bør arbeide for innføring av globale skatter, herunder skatt på finanstransaksjoner, med sikte på å finansiere globale fellesgoder.

Norsk bistand må ha som et hovedmål å bidra til at myndighetene i utviklingsland kan bygge opp en effektiv administrasjon og gode tjenester som ivaretar befolkningens menneskerettigheter. KrF mener det er særlig viktig å støtte arbeidet med å bygge ut utdanningssystemer slik at alle barns rett til utdanning kan ivaretas. Utdanning er grunnlaget for både økonomisk vekst, mer kompetente myndigheter og mer velfungerende demokrati. Retten til utdanning er derfor jobb nummer én.

Retten til helsetilbud legger på tilsvarende måte grunnlaget for videre utvikling. KrF vil at norsk bistand skal bidra aktivt til å hjelpe lokale myndigheter med å bygge velfungerende helsetjenester. Vi vil legge særlig vekt på å bekjempe småbarnsdødelighet og mødredødelighet. Satsing på helse må ha vekt på forebyggende arbeid, med satsing på vaksineprogrammer, rett til rent vann og riktig ernæring. Overvekt og diabetes er blant de største helseutfordringene også i fattige land. KrF vil satse sterkt på utdanning av kvalifiserte helsearbeidere og på å bidra til å videreutvikle de lokale helsesystemene.

Sivilt samfunns skyggerapportering er viktige korrektiv til myndighetenes rapportering, og KrF vil prioritere å støtte dette arbeidet.

KrF vil fortsette det pågående arbeidet med gjeldsrevisjon av utviklingslands gjeld og jobbe for bedre ordninger for konflikthåndtering knyttet til lånefinansiering og retningslinjer for ansvarlig långivning og låneopptak. Internasjonale finansinstitusjoner må ikke stille unødvendig strenge krav som hindrer utviklingsland i å investere i viktige områder som helse og utdanning.

Globale klimaendringer, miljødeleggelse og økt befolkningstetthet har gjort mange områder mer sårbare for naturkatastrofer. KrF mener Norge i større grad må bidra til å styrke lokale myndigheters evne til å forebygge og håndtere naturkatastrofer. Barn er særlig sårbare i slike situasjoner, og det er viktig at lokale myndigheter, foreldre, lærere på skolene og religiøse ledere læres opp i katastrofeshåndtering, slik at de best mulig kan viderefremme kunnskap og bistå i en katastrofesituasjon.

KrF vil

- prioritere bistand til å bygge opp lokale myndigheters utdannings- og helsesystemer.
- at Norge skal gi mer teknisk bistand til utviklingsland for å bygge opp deres evne til å drive inn skatt, bekjempe korrupsjon og bruke skatteinntektene effektivt.
- at Norge skal arbeide for internasjonale reguleringer av skatteparadisene og retningslinjer for mer rettferdig beskatning av internasjonale selskaper.
- satse mer på å bygge opp lokal kapasitet til å forebygge og håndtere naturkatastrofer.
- at internasjonale planer og tiltak skal ha kjønnsperspektiv.
- at i land der myndighetene har kapasitet og vilje til fattigdomsreduksjon og demokratisk utvikling, må bistand i større grad gis som budsjettstøtte.

Sikre åpenhet og demokrati

Demokratiet er den eneste styreform som kan sikre alle menneskers sivile og politiske rettigheter. KrF vil aldri godta at fremskritt i kampen mot fattigdom brukes som unnskyldning for brudd på demokratiske rettigheter. Arbeid for å sikre åpenhet, ytrings-, organisasjons- og pressefrihet må være en del av all vår utviklingspolitikk.

Bistand har til tider gjort at lokale myndigheter i større grad har blitt stilt til ansvar overfor donorer enn overfor egne innbyggere. Bistanden bør i stedet rettes inn på en slik måte at den bidrar til å bekjempe korrupsjon og styrke innbyggernes muligheter til å holde sine ledere ansvarlige. KrF mener budsjettstøtte må gis med betingelser knyttet til målbar fremgang fra år til år i åpenhet og demokratisk behandling av alle deler av mottakerlands offentlige budsjetter og regnskap. Ved å knytte betingelsene til tiltak som reell parlamentsbehandling, publisering av statsbudsjettet og presse- og ytringsfrihet, vil man styrke velgernes mulighet til selv å holde lederne ansvarlige.

Et sterkt sivilsamfunn er en forutsetning for et levende demokrati. Målrettet bistand til styrking av frivillige organisasjoner i utviklingsland og deres evne til å drive påvirkningsarbeid må derfor være en viktig del av en helhetlig utviklingspolitikk. Dessverre ser vi at en del land de siste årene har snevret inn handlingsrommet for både frivillige organisasjoner og presse. Det er viktig at Norge konsekvent tar opp brudd på organisasjons-, ytrings- og pressefriheten både direkte med landene det gjelder og i internasjonale fora.

KrF vil

- at Norge skal bidra til utvikling av demokrati og godt styresett.
- stille krav om fremgang i arbeidet for åpenhet, presse-, ytrings-, tros- og organisasjonsfrihet i alle land som mottar norsk bistand.

- samle ansvaret for arbeidet for menneskerettigheter internasjonalt hos én Menneskerettighets- og utviklingsminister.
- gjennom demokratiutviklingsprosjekter ha et særlig fokus på grupper som ellers er svakt representert i den offentlige debatten.
- øke bistanden til oppbygging av sterkere sivilsamfunn og fri presse i svake demokratier.

Bekjempelse av økte forskjeller og diskriminering

Mange fattige land har opplevd sterk velstandsvekst, men har også ofte opplevd økte forskjeller og at enkelte grupper faller utenom. KrF mener det er viktig at norsk bistand bidrar til bedre fordeling og til å bekjempe diskriminering.

Diskriminering av kvinner og jenter utgjør noen av de mest alvorlige bruddene på menneskerettigheter i store deler av verden. Hensynet til likestilling må derfor ivaretas i all norsk utviklingspolitikk. Det er viktig at jenter sikres de samme mulighetene som gutter fra ung alder. KrF vil prioritere arbeid for å gi jenter tilgang på skolegang, og særlig øke innsatsen for å gi jenter ungdomsskole. Norge må bidra til å bekjempe seksuelle overgrep og skadelige tradisjonelle praksiser som kjønnslemlestelse og barneekteskap. Jenters og kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter må sikres gjennom tiltak for å sikre trygg graviditet og fødsel, forebygging og behandling av seksuelt overførbare sykdommer, holdningsskapende arbeid, kunnskap om familieplanlegging og tilgang på prevensjon.

Funksjonshemmede er i mange land de siste som får del i velstandsveksten. KrF mener det må stilles krav om at alle bistandsprosjekter har en gjennomtenkt plan for hvordan funksjonshemmede skal inkluderes.

Menneskerettighetskonvensjonen slår fast at alle mennesker har rett til trosfrihet. Store grupper blir diskriminert på grunn av sin tro, og konvertering er forbundet med stor fare i svært mange land. All norsk utenrikspolitikk skal bekjempe alle begrensninger av trosfriheten. Både utøvelse av troen og konvertering må være tillatt.

Seksuelle minoriteter utsettes for grove menneskerettighetsbrudd i svært mange land. Norge må ta opp behovet for å avkriminalisere homofil praksis og bekjempe vold og diskriminering på grunn av seksuell orientering og kjønnsidentitet.

KrF vil

- sikre at all norsk utviklingspolitikk bidrar til bedre fordeling og til å bekjempe diskriminering.
- med utgangspunkt i FNs kvinnekonvensjon inkludere hensynet til likestilling i all norsk utviklingspolitikk og særlig prioritere innsats for å sikre jenters rett til utdanning.
- innarbeide hensynet til funksjonshemmede i norsk bistand.
- løfte viktigheten av trosfrihet på den internasjonale dagsordenen og systematisk ta opp brudd på trosfriheten i direkte kommunikasjon med land der slike menneskerettighetsbrudd forekommer.

Bistand som virkemiddel

Bistand kan være et effektivt virkemiddel for å bidra til bekjempelse av fattigdom og ivaretagelse av menneskerettighetene. Norge har som et rikt land et særlig ansvar for å bidra. Målet om å gi én prosent av brutto nasjonalinntekt i bistand har blitt utvannet gjennom blant annet å inkludere finansiering av bekjempelse av klimaendringer. KrF mener Norge må holde løftet som ble gitt under klimaforhandlingene i Kyoto om at finansiering av klimatiltak skal komme i tillegg til eksisterende løfter om bistand.

KrF mener at utdanning igjen må få høyeste prioritet for norsk utviklingspolitikk. Kun gjennom tilgang på kunnskap kan barn og unge settes i stand til selv å skape sin egen utvikling. En utdannet befolkning er nøkkelen både til økonomisk utvikling og nye arbeidsplasser, og til utviklingen av stabile og fungerende demokratier. I tillegg til fortsatt innsats for å nå tusenårs målet om skolegang for alle barn, er det nå særlig viktig å styrke arbeidet for å øke kvaliteten på undervisningen.

KrF vil øke bistanden til helsetiltak særlig rettet mot mødre og barn. Forskning fra UNICEF viser at å satse på de fattigste barnas helse er den mest effektive formen for bistand. Norge må derfor fortsette satsingen på vaksiner, redusert mødre- og barnedødelighet og tiltak for å sikre barn nødvendig ernæring og rent vann.

KrF vil satse mer på forskning på hvordan bistanden kan gjøres mest mulig effektiv. Effekten av bistanden må evalueres ut fra realistiske målsettinger for hvert enkelt bistandsprosjekt. Norge må være mer offensive med å fase ut bistand som ikke gir resultater. Samtidig må vi innse at utvikling tar lang tid. Urealistiske krav til rapportering kan føre til høye administrative kostnader og gjøre enkel dokumentasjon til et viktigere kriterium for prosjektvalg enn hensynet til langsiktig utvikling.

Effektivitetshensyn tilsier at vi ikke kan gjøre alt, men spesialisering på enkeltområder må ikke føre til at bistanden blir donordrevet. Norsk bistand må være rettet mot mottakernes uttalte behov og svakheter avdekket av FNs komiteer for overvåking av menneskerettighetskonvensjonene. Det er særlig grunn til å være forsiktig med områder der Norge har næringsinteresser, som innenfor olje og energi.

Norge bør begrense antallet land vi samarbeider med direkte, slik at disse landene kan følges opp tettere. Bistanden skal i hovedsak rettes mot de fattigste landene, særlig i Afrika. Vi må imidlertid kunne støtte frivillige organisasjoners arbeid der de har engasjement og kompetanse. Det er særlig viktig å støtte innsats for å bygge opp sivilsamfunnet i land der manglende demokrati gjør stat-til-stat-samarbeid uaktuelt.

Tro og religion preger samfunnene de fleste steder Norge er involvert i bistandssamarbeid, men nevnes sjelden i utviklingsstrategier og planer. KrF mener norsk utviklingspolitikk må baseres på mer kunnskap om religionens rolle, og at det må oppmuntres til økt samarbeid med religiøse aktører. Religiøse aktører har stor påvirkningskraft, på godt og vondt. Gode relasjoner og samarbeid med disse aktørene er viktig for å sikre legitimitet og mer effektiv bistand. Norske trosbaserte organisasjoner er viktige samarbeidspartnere i dette arbeidet.

KrF vil

- øke bistanden rettet mot oppfyllelsen av menneskerettigheter og bekjempelse av fattigdom slik at denne utgjør mer enn 1 prosent av BNI, uten at finansiering av bekjempelse av klimaendringer og finansiering av flyktnings tiltak i Norge regnes med.
- sikre frivillige organisasjoner en fortsatt viktig rolle i forvaltningen av norsk offentlig bistand.

Globale fellesutfordringer

Vi lever i en verden der vi er stadig mer gjensidig avhengige av hverandre, og der grensene mellom solidarisk politikk og politikk basert på egeninteresse er mindre tydelige. Vi står overfor en rekke globale fellesutfordringer, men også mange globale fellesgoder. KrF mener globale utfordringer må løses gjennom globale politiske styringsinstrumenter. Et sentralt mål for norsk utenrikspolitikk er derfor å styrke internasjonale organisasjoner, i første rekke FN.

Norge bør jobbe for et spissere og mer slagkraftig FN, med sikte på en mer oversiktlig og effektiv struktur med færre organisasjoner, felles IT- og budsjetteringssystemer og felles planleggingsrutiner. Sammensetningen av Sikkerhetsrådet er fortsatt preget av den internasjonale maktsituasjonen rett etter andre verdenskrig. Sammensetningen må bli mer representativ, og bruken av vetoretten bør gradvis begrenses, men uten at stormaktenes deltakelse og lojalitet undergraves. Mandatet til Sikkerhetsrådet må avspeile trusselbildet og menneskerettighetene bedre enn i dag. Det kan gjøre FN mer relevant og operativt i møte med vår tids sikkerhetsutfordringer. Det sivile samfunnet må integreres sterkere i FN, og i andre globale institusjoner som IMF og Verdensbanken.

KrF vil

- bidra til å styrke globale løsninger og globalt samarbeid gjennom FN og andre multilaterale organisasjoner.
- arbeide for et modernisert, sterkere og mer effektivt FN.
- styrke FNs arbeid for kvinners rettigheter gjennom økt prioritering av UN Women.

Klima

Globale klimaendringer er en av vår tids største globale fellesutfordringer. Det er internasjonal enighet om at verden må unngå en global oppvarming på mer enn 2 grader, men selv en slik begrenset oppvarming vil ha katastrofale konsekvenser for store deler av kloden. De nasjonale utslippene av klimagasser må reduseres med 80 prosent innen 2050. Det vil i tilfelle innebære at utslippene av klimagasser må reduseres fra dagens nivå på 12 tonn til 2 tonn per innbygger innen 2050.

For å løse klimaproblemene, kreves det at noen viser lederskap. Norge har som et rikt land en unik mulighet til å gå foran, og KrF mener vi må ta denne lederrollen. Vi må være en pådriver internasjonalt for å sørge for at allerede inngåtte forpliktelser holdes, og for at det blir enighet om nye avtaler som sørger for tilstrekkelige utslippskutt. For å kunne ta denne rollen må imidlertid Norge selv føre en langt mer ambisiøs politikk enn vi gjør i dag. KrF mener Norge innen 2020 må kutte utslippene med 30 prosent sammenlignet med 1990-nivå. (Nasjonale tiltak for å sørge for dette er beskrevet i kapittelet «Klima, miljø og energi».)

Det tverrpolitiske klimaforliket i Stortinget satte et mål om karbonnøytralitet senest i 2030. For å klare dette målet må vi, i tillegg til å redusere egne utslipp, også kompensere for resterende utslipp ved klimatiltak i andre land. Regjeringen finansierer i dag slike tiltak over bistandsbudsjettet. Kampen mot klimaendringer er nært knyttet til kampen mot fattigdom, fordi klimaendringene først og fremst vil ramme de fattigste. Å finansiere klimatiltak over bistandsbudsjettet er imidlertid et brudd på forutsetningene fra Kyoto-avtalen som sa at finansieringen av disse skulle komme i tillegg til eksisterende løfter om bistand. KrF vil videreføre tiltakene, men vi vil ikke sende regningen til fattige land gjennom å la disse midlene fortrenge lovet bistand til fattigdomsbekjempelse.

Utstrakt handel med klimakvoter mellom industriland som har påtatt seg utslippsforpliktelser og utviklingsland som ikke har det, undergraver legitimiteten og effektiviteten i kvotesystemet. Handel med såkalte kvoter under den grønne utviklingsmekanismen bør være et supplement til innenlands klimatiltak i industrilandene, ikke en erstatning.

For å redusere utslippene tilstrekkelig for å stanse klimaendringene er vi avhengige av ny teknologi. De nye løsningene vil imidlertid ikke komme av seg selv. KrF vil at Norge skal jobbe internasjonalt for å få på plass avtaler som forplikter rike land til å stille strenge krav til forurensende industri, energiprodusenter og bilindustrien for å gjøre ny miljøteknologi lønnsom.

KrF vil

- redusere Norges utslipp av klimagasser med 80 prosent innen 2050, og samtidig påta oss å finansiere utslippsreducerende tiltak i utviklingsland.
- videreføre finansieringen av bevaring av regnskog og andre tiltak i utviklingsland for å hindre globale klimaendringer. Tiltakene må underlegges samme kriterier som bistandsmidler, men skal ikke regnes som del av målet om å gi 1 prosent av BNI i bistand.
- være en pådriver for internasjonale avtaler som setter en realistisk tidsfrist for når alle nye biler skal være basert på nullutslippsteknologi.
- arbeide for en internasjonal skatt på fossilt brensel og avvikling av subsidier til fossilt brensel i land der dette fortsatt gis.
- støtte etableringen av et rammeverk under FNs klimapanel som gjør det mulig for utviklingslandene å ta i bruk ny klimavennlig teknologi.
- investere i forskning, utvikling og kommersialisering av fornybare energiløsninger som er tilpasset konteksten i utviklingslandene.
- videreføre og videreutvikle «Energi+»-initiativet og «Ren Energi»-programmet, og sikre at disse balanserer målsettingene om reduserte utslipp og energitilgang for fattige.
- møte klimarelaterte kriser med nødvendig nødhjelp, men også med arbeid for tilpasning og forebygging, hvor det legges særlig vekt på å involvere kvinner.

Fred og forsoning

Krig og voldelige konflikter er en trussel mot oppfyllelsen av samtlige menneskerettigheter overalt på kloden. Arbeid for fred og forsoning er derfor en grunnleggende fellesutfordring for alle verdens land. I en globalisert verden vil krig og konflikter kunne ha store konsekvenser for oss, selv om de skjer langt borte. Konflikter kan spre seg til nye områder og skape store flyktningstrømmer. Stater og områder uten myndigheter til å ivareta lov og orden gir muligheter for utvikling av terrorisme og organisert kriminalitet.

Norge må gjøre det vi kan for å forebygge krig og bidra til å skape fred og forsoning i land i konflikt. Vi må fortsette å bygge opp kapasitet for å tilby oss å ta rollen som fredsmekler eller tilrettelegger for fredsforhandlinger. Norske militære styrker bør jevnlig kunne bidra til FNs fredsbevarende styrker. Vi bør også kunne finansiere bidrag fra andre land og sørge for at disse kvalitetssikres. FNs evne til å forebygge konflikter og til å spille en hovedrolle i fredsprosesser må økes. Norge bør støtte frivillige organisasjoners arbeid med å skape forsoning og forståelse mellom grupper i konflikt, med særlig vekt på å inkludere barn og unge, og gi støtte til re-integrering i samfunnet av tidligere geriljasoldater og barnesoldater. Religionsdialog og involvering av religiøse ledere bør være et sentralt virkemiddel for å oppnå resultater i freds- og forsoningsarbeidet.

Våpeneksport holder liv i kriger og voldelige konflikter. KrF vil innføre krav om sluttbrukererklæring fra alle land Norge selger våpen til for å forhindre at disse selges videre til land som er i krig eller står bak alvorlige brudd på menneskerettighetene. Kravene må også gjelde ved salg til NATO-land. Strenge etiske retningslinjer må gjelde for alle norske våpenprodusenter.

Opprettholdelse og styrking av humanitærretten – krigens folkerett – er avgjørende for å begrense menneskelig lidelse som følge av væpnet konflikt. KrF vil arbeide for en sterkere regulering av inhumane våpentyper, og arbeide for et internasjonalt forbud mot bruk av brannvåpen.

Spredning av atomvåpen er en alvorlig trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. KrF mener Norge må spille en aktiv rolle som pådriver i det internasjonale arbeidet mot spredning av atomvåpen og arbeide langsiktig for et forbud mot slike våpen.

Midtøsten

Konflikten i Midtøsten mellom israelere og palestinere er en av de store utfordringene i det globale arbeidet for en fredelig verden. Respekt for menneskerettighetene må være grunnlaget for løsningen

av også denne konflikten. Alle mennesker i Midtøsten har samme grunnleggende verdi og rettigheter, uavhengig av etnisitet og tro. KrF mener at Norge skal ha et nært forhold til Israel som Midtøstens eneste demokrati. KrF vil arbeide for at Israel sikres sin rett til å kunne forsvare seg og til å leve i fred innenfor trygge og internasjonalt anerkjente grenser, og for at palestinerne skal få oppfylt sin rett til selvstyre på eget territorium. Det internasjonale samfunnets bidrag til å løse konflikten må bygge på en helhetlig forståelse av situasjonen. Terrorisme må bekjempes og kan aldri anerkjennes som virkemiddel. Støtte til terror fra utenforstående krefter må motvirkes. Forslag om handelsboikott og lignende bidrar ikke til å skape grobunn for fred. KrF vil at Norge styrker forsknings- og utviklingsarbeid, handel, turisme og kulturutveksling med Israel. Norge må være en pådriver både praktisk og økonomisk for at konflikten mellom Israel og palestinerne løses ved dialog og ved at begge parter er villige til å inngå kompromisser. Nabolandene må ta sin del av ansvaret for å løse konflikten, blant annet ved å integrere de palestinske flyktningene på en bedre måte. De arabiske landene må stanse diskrimineringen og undertrykkelsen av ikke-muslimer generelt og konvertitter spesielt og sikre like rettigheter for minoriteter og annerledes troende som bor i disse landene. KrF mener Norge må flytte den norske ambassaden til Jerusalem så snart dette kan la seg gjøre på en måte som ikke er til hinder for fredsprosessen, og dersom israelske myndigheter selv ønsker det.

KrF vil

- arbeide for å styrke Norges kapasitet til å bidra som tilrettelegger for freds- og forsoningsprosesser der partene ønsker norsk medvirkning.
- sikre at den norske bistanden til palestinske myndigheter ikke bidrar til korrupsjon eller fremme av hatpropaganda.
- flytte den norske ambassaden til Jerusalem så snart dette kan la seg gjøre på en måte som ikke er til hinder for fredsprosessen.
- at Norge skal være en pådriver for kvalitetssikring av FNs fredsbevarende styrker som inkluderer krav til etikkopplæring og nulltoleranse for kjøp av sex.
- arbeide for en egen FN-resolusjon om barn og unge og fred og sikkerhet.
- bidra til økt implementering av FNs resolusjoner om kvinners rettigheter i og etter krig og konflikt, om seksualisert vold som våpen i krig og konflikt, og om kvinners deltakelse i freds- og forsoningsarbeid.
- innføre sporingsmekanismer på våpen og ammunisjon produsert i Norge og arbeide for felles standarder som sikrer slik merking internasjonalt.
- at det skal offentliggjøres hvilke land norske selskaper eksporterer våpen og våpenkomponenter til, og hvilke typer varer disse eksporterer fra egen produksjon, samarbeidspartneres produksjon og datterselskaper i utlandet.
- arbeide for å sikre en solid internasjonal våpenhandelsavtale (Arms Trade Treaty).

Økonomisk stabilitet

Finanskrisen og den påfølgende gjeldskrisen har igjen vist hvor avhengige vi er av hverandre i en global økonomi. Norge nyter godt av en åpen verden og en relativt fri handel. Globaliseringen av økonomien har også en stor del av æren for at millioner av mennesker har blitt løftet ut av fattigdom de siste to tiårene. Alle vil tape dersom økonomiske kriser møtes med proteksjonisme. Det er viktig at en ny handelsavtale i WTO sikrer større åpenhet samtidig som fattige utviklingsland gis større fleksibilitet til å beskytte egne markeder dersom de mener de har behov for det.

Det internasjonale pengefondet (IMF) må styrkes slik at det kan gripe raskere inn med større midler for å hindre at finanskriser spres. Samtidig er det viktig at institusjonen demokratiseres og gir fremvoksende økonomier og u-land en sterkere stemme i styringen. Finansinstitusjonene må ikke stille unødvendig strenge krav som hindrer offentlige investeringer i viktige offentlige tjenester som helse og utdanning.

Mangel på åpenhet og innsyn skaper større risiko for ustabilitet i finansmarkedene. KrF vil arbeide for internasjonale reguleringer som skaper mest mulig åpenhet i alle deler av finansverdenen og den internasjonale økonomien. Norge bør fremme en verdensøkonomi mindre preget av spekulasjon og mer basert på realøkonomien og økologisk bærekraft.

Skatteunndragelse, kapitalflukt og hemmelighold er en stor utfordring for mange utviklingsland og en vesentlig årsak til fattigdom. Det internasjonale samfunnet må etablere regelverk som sikrer at alle selskaper betaler riktig skatt i land de opererer i.

Nye finansieringsordninger kan både fremme økonomisk stabilitet og bidra til å finansiere bekjempelsen av fattigdom og klimaendringer. KrF mener Norge må lede an arbeidet internasjonalt for å få på plass slike globale finansieringsordninger.

KrF vil

- samarbeide med andre land om å innføre en skatt på finansielle tjenester.
- arbeide for en internasjonal konvensjon om utveksling av nøkkelinformasjon nødvendig for effektiv skattlegging av flernasjonale selskaper.
- at Norge skal gå foran i arbeidet mot skatteunndragelse, kapitalflukt og hemmelighold.

Norske interesser og regionalt samarbeid

Norsk utenrikspolitikk skal ivareta norske egeninteresser og norsk sikkerhet. KrF slutter opp om det som har vært hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk. KrF vil føre en sikkerhetspolitikk som ivaretar norsk suverenitet og kontroll over eget territorium. Vi ønsker en sterk oppslutning om FN og folkeretten. KrF vil at Norge skal fortsette å samarbeide med likesinnede land og allierte om sikkerhet og økonomisk utvikling gjennom NATO og EØS, og vi vil arbeide for å styrke det nordiske samarbeidet.

Sikkerhetspolitikk

Norges posisjon som et lite land med en sterk nabo, gjør at vi i sikkerhetspolitikken er avhengige av å ha et godt forhold til sterkere allierte. NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk. Norge må fremdeles opptre som en pålitelig aktør innenfor NATO-samarbeidet. Vi må bevare et godt forhold til USA og sørge for at amerikanerne tar en aktiv interesse i norsk sikkerhet, men også være villige til å si klart fra dersom vi er uenige i deres politikk. Vi må samarbeide nært med EU og europeiske allierte, og sørge for at Norges interesser blir ivaretatt i utviklingen av EUs sikkerhetspolitikk. Norge må også videreutvikle det nordiske forsvarspolitiske samarbeidet med Sverige og Finland.

Russlands rolle er i endring, og landets utvikling er av stor betydning for både Norge og de andre nabostatene i Norden. KrF mener Norge må arbeide for å ha et tett og godt samarbeid med Russland. Norge må også kunne ta opp kritikkverdige forhold, spesielt med fokus på menneskerettigheter.

Norge har de siste årene deltatt aktivt i militære operasjoner i Afghanistan under NATO-kommando. Kampen mot Taliban har vært utfordrende. KrF mener Norge må bidra til at uttrekkingen av styrker fra Afghanistan skjer på en ansvarlig måte som bidrar til et mest mulig stabilt styre og størst mulig respekt for menneskerettighetene i Afghanistan etter at utenlandske styrker har forlatt landet.

KrF mener Norge bør kunne delta i internasjonale operasjoner som er forankret i FN-pakten. Militære intervensjoner må imidlertid være siste utvei, og må være planlagt på en måte som sikrer at kontrollen hurtigst mulig overlates til lokale myndigheter slik at styrkene kan trekkes ut etter kort tid.

Intervensjoner bør ha et klart mandat fra FNs sikkerhetsråd. Unntak fra dette kravet er kun aktuelt dersom det er snakk om forpliktelse til å beskytte for å stanse et folkemord.

KrF vil

- at Norge skal ha et forsvar som er i stand til å sikre norsk suverenitet.
- sikre fortsatt norsk medlemskap i NATO og bevare et godt forhold til våre allierte i forsvarsalliansen.
- at Norge fortsatt skal kunne bidra til internasjonale militære operasjoner som har forankring i folkeretten.

Nordområdene

Norge har store interesser i nordområdene og Arktis, og utviklingen der gir både utfordringer og muligheter. Delelinjeavtalen med Russland var et gjennombrudd når det gjelder å fastlegge grenser og suverenitetsområder, og innebar at det viktigste utestående spørsmålet mellom Norge og Russland gjennom flere tiår er løst. Det er viktig at også øvrige spørsmål rundt norsk suverenitet på Svalbard får en avklaring. Uavklarte forhold i nord stiller fortsatt Norge overfor betydelige utfordringer knyttet til tilstedeværelse, overvåking og suverenitetshevdelse. Det er viktig for Norge at nordområdene fortsetter å være et område preget av lavspenning og internasjonalt samarbeid.

KrF vil

- sikre norsk suverenitetshevdelse og god ressurs- og miljøforvaltning i nordområdene og Arktis i tråd med havretten.

Norges forhold til Europa

På bakgrunn av viktige samfunnshensyn, som demokrati, selvråderett, ressursforvaltning og handlefrihet i utenrikspolitikken, mener KrF at de nåværende tilknytningsformer til EU fremdeles tjener landet vårt best. Det vil imidlertid være viktig for Norge å følge aktivt opp nye samarbeidsinitiativ i EU i tråd med norske interesser og prioriteringer.

Et medlemskap vil kunne svekke vår handlefrihet på flere viktige områder. EU prøver nå å utarbeide felles utenriks- og sikkerhetspolitikk og skal i økende grad tale med én stemme. Gjennom EØS-avtalen beholder Norge utenrikspolitisk handlefrihet, noe som er viktig i mange internasjonale prosesser. Det er behov for frittstående land som, uavhengig av stormaktene, kan påta seg særlige oppdrag i fredsmekling og annen tilrettelegging for konfliktløsning.

Dersom stortingsflertallet går inn for å søke om norsk EU-medlemskap, skal det kun holdes folkeavstemning når forhandlingene er avsluttet, og resultatet er kjent. KrF vil respektere folkeflertallets avgjørelse.

Norge har næringspolitiske interesser som krever gode relasjoner til EU. EØS-avtalen utgjør hovedfundamentet for Norges forhold til EU. Gjennom EØS-avtalen sikres Norge adgang til det indre marked uten å miste nasjonal handlefrihet på en del områder som ville omfattes av medlemskap i EU. EØS-avtalen gir oss også tilgang på samarbeid innenfor utdanning og forskning. Gjennom EØS-bidraget gir Norge solidariske bidrag til fattige EU-land. EØS-tilknytningen gjør at Norge i motsetning til EU-medlemmer ikke er underlagt EUs tollunion og felles landbruks- og fiskeripolitikk, noe som er viktig for distriktspolitikken og forvaltningen av jordbruks- og fiskeriressursene. Ved å stå utenfor EU beholder Norge også større utenrikspolitisk handlefrihet. I tillegg til EØS-avtalen har Norge samarbeidsordninger med EU på andre områder av felles interesse – som justispolitikk, utenriks- og sikkerhetspolitikk.

EØS-avtalen innebærer imidlertid også demokratiske utfordringer ved at det tas beslutninger i EU som Norge i liten grad har mulighet til å delta i. KrF mener Norge må utnytte de mulighetene vi har til å delta mer aktivt. Vi må utnytte det handlingsrommet vi har og våge å bruke vår uavhengige stemme. Reservasjonsretten i EØS må kunne benyttes aktivt i særlige viktige spørsmål.

KrF vil

- utnytte vårt handlingsrom i EØS-avtalen effektivt og styrke samarbeidet med EU.
- at Norge ikke skal søke om medlemskap i EU, men beholde dagens tilknytningsformer.
- respektere flertallet i en eventuell ny folkeavstemning om norsk EU-medlemskap.

Norden og nærområdene

Det politiske, kulturelle og økonomiske fellesskapet mellom de nordiske landene må føres videre, fornyes og styrkes. Nærområdet og forholdet til de baltiske statene har de siste årene i sterkere grad blitt trukket inn i drøftingene i Nordisk råd, som dermed har blitt et viktig koordineringsforum for nordområdene i Europa. Det er i de nordiske landenes interesse å komme frem til felles standpunkter i spørsmål om nordområdene og Østersjøen.

Norge har sterk interesse av å styrke Nordisk råd og arbeide for at institusjonens status heves. Viktige saker for samarbeidet i Norden er spørsmål som miljø, energi, kontroll med smittsomme sykdommer, internasjonal organisert kriminalitet og handel med mennesker. Nordisk råd har også en viktig rolle i å styrke det kulturelle samarbeidet og språkslektskapet i Norden.

KrF vil

- styrke Nordisk råd som et koordineringsforum og institusjonens evne til å opptre som utenrikspolitisk aktør.
- gjennom Nordisk råd øke støtten til felles nordiske film- og TV-produksjoner, og øke muligheten til å se hverandres TV-kanaler for å øke språklig og kulturell forståelse mellom nabolandene.
- styrke det nordiske samarbeidet om utenriks- og sikkerhetspolitikk.

Handel med land utenfor Europa

KrF vil prioritere handelsforhandlingene i Verdens handelsorganisasjon (WTO), som omfatter nesten alle land. I handelen med land utenfor Europa er også EFTAs tredjelandsavtaler viktige, særlig for å sikre markedsadgang for norsk fisk og sjømat. I alle handelsavtaler er det viktig at Norges forpliktelser i henhold til Menneskerettighetskonvensjonen overholdes.

KrF vil

- prioritere åpning av verdenshandelen i WTO, samtidig som hensyn til norsk landbruk og utviklingslandene ivaretas.
- arbeide for flere bilaterale handelsavtaler med land utenfor Europa innenfor rammen av EFTAs tredjelandsavtaler, såfremt det ikke går på bekostning av WTO-forhandlingene.